

suam contra seipsum contulisset. Quo argumento usus est ipse Christus Dominus, qui (Luc. XI., Matth. IX.) Phariseis, veritatem operum negare haud valentibus, atque virtuti diabolicae ea adscribentibus, respondebat: « Si Satanás in seipsum divisus est, quomodo stabit regnum eius?... porro si in digito Dei eiicio daemonia, profecto pervenit in vos regnum Dei » : quibus verbis divinam suam virtutem, quam eiicens daemonia manifestavit, apertissime asseruit. Licet ergo usurpare verba Origenis (c. Celsum, l. I. n. 51.): « Itaque si, seposita omni de miraculis praeiudicata opinione, queritur, bono ne an malo consilio illa fecerit, ut ne aut omnia vituperemus, aut omnia tamquam divina admiremur, et admittamus; an non perspicuum est ex Moysi et Jesu miraculis, quibus integrae gentes constituta sunt, eos *divina potestate* fuisse, quae ab illis facta fuisse Scripturae narrant? Neque enim malis artibus, magicisque praestigiis constituta fuisse gens tota, quae despectis non solum simulacris falsisque numinibus, quae reliqui omnes colebant, sed etiam rebus omnibus creatis, ad Deum rerum omnium principium, principio carentem ipsum assurgit ».

278. IV. *Dubitari nequit de veritate relativa miraculorum Christi.* Ad huius partis intelligentiam, praestat hic animadvertere, Christi miracula, sive *directe* patrata sint in confirmationem eius divinitatis, sive eius missionis, sive eius doctrinae, aequo probare divinam eiusdem doctrinae originem, uti facile patet. Unde —

1) Legitur (Matth. XI.): « Joannes... cum audisset in vinculis opera Christi, mittens duos de discipulis suis, ait illi: Tu es, qui venturus es, an alium exspectamus? Et respondens Jesus, ait illis: Euntes renuntiate Joanni, quae audistis et vidistis. Caeci vident, claudi ambulant, leprosi mundantur, surdi audiunt, mortui resurgent, pauperes evangelizantur ». Iamvero cum ex Joannis petitione, tum ex responso Jesu Christi manifestum est, Jesum Christum direxisse miracula ad suam divinam missionem comprobandam.

2) Cum Christus reposuisset Judaeis, ipsum de violato sabbato falso accusantibus, se omnia operari simul cum Patre (Jo. V. 17.), cum eoque intime unitum esse, subdit (v. 36.): « Ipsi opera, quae ego facio, testimonium perhibent de me ». Idipsum discipulis suis in ultima coena asseruit (Jo. XIV. 10. seqq.): « Pater autem, in

me manens, ipse facit opera. Non creditis, quia ego in Patre, et Pater in me est? alioquin propter opera ipsa credite ».

3) Resuscitatus Lazarum (Jo. XI.), « Jesus autem, elevatis sursum oculis, dixit: Pater, gratias ago tibi, quoniam audisti me. Ego autem sciebam, quia semper me audis, sed *propter populum, qui circumstat, dixi; ut credant, quia tu me misisti* ». Et revera « multi... ex Judaeis, qui venerant ad Mariam et Martam, et viderant quae fecit Jesus, crediderunt in eum ».

4) Saepissime Christus ad miracula provocavit, ut divinam suam missionem ostenderet. Cum Judaei, ex. gr. dicentes (Jo. X.): « Quousque animam nostram tollis? si tu es Christus, die nobis palam; respondit eis Jesus: Loquor vobis, et non creditis. Opera, quae ego facio in nomine Patris mei, *haec testimonium perhibent de me*. Si mihi non vultis credere, *operibus credite, ut cognoscatis et credatis, quia Pater in me est, et ego in Patre* ». Redarguens (Jo. XV.) etiam Judaeorum incredulitatem ait: « Si opera non fecissem in eis, quae nemo aliis fecit, peccatum non haberent, nunc autem et viderunt, et oderunt et me, et Patrem meum ». Quapropter merito scribit S. Augustinus (de util. credendi n. 32.); « Quid enim aliud agunt tanta et tam multa miracula, *ipso etiam dicente illa fieri non ob aliud, nisi ut sibi crederetur?*... Ergo... miraculis conciliavit [Christus] auctoritatem, auctoritate meruit fidem, fide contraxit multitudinem, multitudine obtinuit vetustatem, vetustate roboravit religionem ».

5) Neque aliter rem intellexerunt Christi discipuli et Apostoli. Etenim Nicodemus ad Jesum dixit (Jo. III. 2.): « Scimus, quia a Deo venisti magister: nemo enim potest haec signa facere, quae tu facis, nisi Deus fuerit cum eo ». Petrus (II. Pet. I. 16-18.) ut divinam Christi missionem probet, provocat ad eius transfigurationem, et vocem e coelo delapsam, « quam, ait, nos audivimus de coelo allatam, cum essemus cum ipso in monte sancto ». Item Paulus (I. Cor. XV.) exhibit resurrectionem Christi seu publicum et irrefragabile veritatis testimonium. Denique, ut cetera omissimus, S. Jo. (XX. 30. seq.) scribit: « Multa quidem et alia signa fecit Jesus in conspectu discipulorum suorum, quae non sunt scripta in libro hoc. Haec autem scripta sunt ut credatis, quia Jesus est Christus Filius Dei, et ut credentes vitam habeatis in nomine eius ».

6) Haec omnia pleniore luce fulgebunt, si attendamus ad insignem Christi characterem. Etenim adeo fuit ab omni labore alienus, ut in conspectu adversariorum suorum publice exclamare potuerit (Jo. VIII. 46.); « Quis ex vobis arguet me de peccato? » quin nullus adesset qui ipsum redargueret. Ipsi Iudices, vel initi, coram populo, confessi sunt eius innocentiam. Pilatus publice protestatus est « nullam invenio in eo causam »; et « innocens ego sum a sanguine iusti huius ». Discipulus proditor in desperationem actus, dixit: « Peccavi tradens sanguinem iustum ». Post Christi mortem vero, religio ab eo praedicata plurimos nacta est adversarios; at nullus eorum suspectam umquam reddidit eius innocentiam ac virtutem eximiam: ita ut Apostolus, scribens ad Hebreos, confidenter eum proclamaverit « sanctum, innocentem, impollutum, segregatum a peccatoribus » (1). Iamvero ipse Christus est, qui sibi vindicat aequalitatem cum Deo, ac potestatem universalem; qui se appellat viam, veritatem et vitam; qui proinde plenam fidem exigit doctrinae, quam praedicat: atque haec omnia, ut vidimus, miraculis confirmat. Possentne hae Christi affirmations conciliari cum insigni eius charactere, si illae falsae essent? Nonne deberet potius dici pessimus hominum, qui insigni superbia elatus, Deo aequalem se fecit, atque id falsis miraculis confirmans, totum genus humanum in ruinam agere contendit? Re quidem vera hoc Christi testimonium miraculis ab eo confirmatum, vel verum dicitur, et habemus quod volumus; vel dicitur falsum, et aperte pugnat cum Christi charactere ab ipsis adversariis eius admissum: quod si censeretur testimonium illud nesciens Christus protulisse, quomodo cum tanta ignorantia posset conciliari sublimitas ac

(1) Eximum hunc Christi characterem ipse Rousseau (*Emile*, 1. 4.) fassus est, dicens: « Quelle douceur, quelle pureté dans ses mœurs, quelle grâce touchante dans ses instructions! Quelle élévation dans ses maximes! Quelle profonde sagesse dans ses discours! Quelle présence d'esprit, quelle finesse et quelle justesse dans ses réponses! Quel empire sur ses passions! Où est l'homme, où est le sage, qui sait agir, souffrir et mourir sans faiblesse et sans ostentation? Jésus-Christ avait-il pris chez les siens cette morale élevée et pure dont lui seul a donné les leçons et l'exemple? Du sein du plus furieux fanatisme la plus haute sagesse se fit entendre, et la simplicité des plus héroïques vertus honora le plus vil de tous les peuples... Oui, si la vie et la mort de Socrate sont d'un sage, la vie et la mort de Jésus sont d'un Dieu ».

consonantia doctrinae, quam praedicavit? Quomodo locutus esset, sicut numquam locutus est homo? (Jo. VII. 46). Quomodo confudisset Pharisaeos, adeo ut non auderent ei respondere verbum? (Math. XII. 46.). Insigne est hoc argumentum ex Christi charactere desumptum; ita ut vel ex illo solo, passim Apologetae demonstrent divinam christiana religionis originem. Cf., si lubet, Duvoisin (*Démonstr. Evangelique*, chap. 3.).

279. *Dices* tamen: si Christus miracula edidit in confirmationem sua doctrinae, non debuit prohibere, sed potius promovere miraculorum promulgationem. Atqui Christus prohibuit miraculorum a se editorum propagationem: ita, ex. gr., leproso sanato praecepit: « vide, nemini dixeris »; surdo et inuto, usum aurium et linguae restituens, « praecepit illis ne cui dicerent » (cf. Matth. IX. et Marc. VIII.). Ergo.

Respondetur. Ex citatis testimoniis abunde patet, Christum dedisse miracula tamquam signa sua missionis, publice ac passim ad ea provocasse, quandoque etiam expresse praecepisse miraculi divulgationem, sicut liberato a daemonibus dixit (Marc. V.): « Vade in domum tuam ad tuos, et annuntia eis, quanta tibi Dominus fecerit ». Dubitari ergo nequit de *relativa* vi miraculorum probandi divinitatem christiana religionis. Cur ergo praecepit quandoque Christus ne miraculi fama divulgaretur? Scilicet confirmatio veritatis christiana non est unicus possibilis finis miraculorum. Unde Christus Dominus, qui non solum Doctor veritatis, sed et Exemplar virtutis erat, innumeris variisque signis sua missione iam comprobata, voluit nos etiam humilitatem edocere, subinde prohibens ne quaedam miracula palam manifestarentur; sicut quandoque miracula facere recusavit, ne eorum pasceret curiositatem, qui *tantum videre* cupiebant (Matth. XII. 38.); aut eos reprehenderet, qui credere recusabant, nisi suis manibus palparent (Jo. XX. 29.). Ceterum hanc difficultatem, quam cum aliis recentioribus incredulis repetit Larroque (*Examen critique des doctrines*, ecc.), sibi iam proposuerat D. Thomas eique satisfecerat verbis S. Jo. Chrysostomi, dicens (3. p. q. 44. a. 3. ad 4.): « Supra illud Matth. IX. “videte, ne quis sciat,” dicit Chris. (hom. 13. in Matth. aliq. a. pr.): “Non est hoc contrarium, quod hic dicitur, ei quod alteri dicit: Vade et annuntia gloriam Dei; erudit enim

nos prohibere eos, qui volunt nos propter nos laudare: si autem ad Deum gloria refertur, non debemus prohibere, sed magis iungere, ut hoc fiat ».

280. SCHOLION. Pro viribus adlaboravimus ad divinam originem revelationis christiana ex Christi Apostolorumque miraculis demonstrandam; et post ea quae disputavimus, videremur frustra terere tempus, si in iis refutandis moraremur quae recentiores rationalistae obiiciunt. Re quidem vera, ut traditae demonstrationis vim enervent, duplicum ineunt viam: — 1) miracula omnia uti *mythus* ac *legendas* traducunt, adeoque Evangelistarum veracitatem impetunt — 2) veritate historica admissa, miracula ita explicare contendunt, ut ad eventus mere naturales revocent; adeoque veritatem philosophicam miraculorum negant.

281. In *mythica* explicatione eminent Strauss et Renan. Sed iis — 1) repetenda sunt ea omnia, quibus historicam Evangeliorum authentiam supra vindicavimus — 2) Concedit Strauss (Introduct. § XIII.) quod si Evangelica historia a coaevis auctoribus et immediatis testibus conscripta esset, « huiusmodi argumentum esset revera *peremptorium* »: repetantur ergo ipsi argumenta, quibus Evangeliorum genuinitatem adstruximus — 3) Fatetur Strauss, se mythicae explicationi adhaerere, quia a priori miracula sunt impossibilia; Renan vero (*Vie de Jesus*, Introduct. LI.) scribit: « Ce n'est pas au nom de telle ou telle philosophie, c'est au nom d'une constant experience que nous bannissons le miracle de l'histoire. *Nous ne disons pas: le miracle est impossible*; nous disons: il n'y a pas eu jusqu'ici de miracle constaté ». Verum (l. c. LII. seq.) sibi contradicens, statuit tamquam sanae criticae in historia principium, quod cum narratio operis supernaturalis, uti talis admitti nequeat, necesse est ut credulitatem aut imposturam semper involvat: officium ergo historici est illam ita interpretari, ut videat quid falsi, quid veri contineat: scilicet illam traducere uti mythum. Ipsiis igitur repetenda sunt quae 'de possibiliate miraculi disputavimus — 4) Ceterum ipsi Apostoli opponunt *facta*, quae narrant *fabulis* (μύθοις), quas ipsi reiiciunt. Ita (I. Tim. I. 4.) Paulus hortatus est Timotheum ut instrueret Ephesios « ne intenderent fabulis »; et (IV. 4.) ait: « ineptas autem et aniles fabulas

devita »; et Petrus (I. Pet. I. 16.) scribit: « non enim doctas fabulas secuti notam fecimus vobis Domini nostri Jesu Christi virtutem et praesentiam; sed speculatorum facti illius magnitudinis »; et afferat factum transfigurationis, cuius ipse testis fuerat.

282. Inter eos, vero, qui conantur miracula omnia ad eventus mere naturales revocare, eminet, Paulus, ad quem etiam accedit ipse levissimus Renan. His igitur, quoniam philosophicam miraculorum veritatem negant — 1) repetenda sunt ea omnia quae ad illam adstruendam in hac et in IX. thesi attulimus — 2) Saepe obtrudunt difficultatem, quae petitur ex nostra ignorantia legum ac virium naturalium: huic etiam difficultati satis occurrimus — 3) Confirmari haec possent ex ipso modo, vere ridiculo, quem adhibent, ad Christi miracula explicanda. Cum dicitur, ex. gr. (Matth. XIV.), Christus apparuisse discipulis tempestate iactatis « ambulans *super aquas* »; Paulus (Manual, exeget. super tria priora Evangelia) censet, procul dubio legendum esse *iuxta aquas*: scilicet Christus ambulabat in littore maris. Miraculum conversionis aquae in vinum, quod Christus patravit in Cana Galilaeae, et quod Joannes (II.) vocat « initium *signorum* Jesu »; iuxta Paulusium nihil aliud fuit, nisi *signum* urbanitatis. Et Renan, cum Paulusium imitari contendit, miraculum de multiplicatione panum et piscium (Math. XIV. facile (!) explicat, dicens quod sancta illa turba, quae sequebatur Christum, maxima *frugalitate* vixit in deserto; ac proinde primum illi erat miraculum agnoscere. Si agatur de resuscitatione Lazari, minime versatur in angustiis Renan: id enim reducitur ad fraudem seu collusionem inter Christum et Lazarum! hic mortuum se finxit, ut Christo opportunitatem preeberet suae missionis confirmandae. Nisi res esset moeroris plena, posset, ad hilaritatem excitandam atque fovendam, hic referri eiusdem auctoris explicatio de conversione Sauli. Sed de his satis: simplex communis sensus dictat, haec aliaque similia non refutatione, sed irrisione digna esse.